

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ДИСЦИПЛІНИ**

**«Територіальна організація влади в Україні»
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ - 2016

Підготовлено доцентом кафедри державного управління та самоврядування
В. В. Утвенком

Затверджено на засіданні кафедри державного управління та самоврядування (протокол №10 від 20 квітня 2016)

*Схвалено Вченою радою Інституту соціальних наук і самоврядування
Г.А. Алієва Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол №9 від 29 квітня 2016)*

Утвенко В. В. Навчальна програма дисципліни «Територіальна організація влади в Україні» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2016. – 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Територіальна організація влади в Україні», методичні рекомендації з підготовки рефератів, теми рефератів, питання для самоконтролю, а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах переходу України до ринкової економіки, проведення радикальних соціально-економічних та суспільно-політичних перетворень, які передбачається здійснити в найближчі декілька років, актуальним постає питання децентралізації влади, заміни застарілої радянської моделі державного і регіонального управління на таку модель, яка б відповідала сучасним потребам розвитку нашої держави.

Особливо актуальним постає питання зміни методів державного управління, подальшого розвитку місцевого самоврядування, яке б стало реальним інститутом народовладдя та дієвим засобом утвердження громадянського суспільства в Україні.

В основні організації та діяльності виконавчої влади в Україні повинні лежати конституційні принципи демократичної, соціальної, правової держави, відповідальності держави за свою діяльність, захисту прав і свобод людини та громадянина. Важлива роль в демократичній державі належить також місцевому самоврядуванню як одному з найважливіших інститутів громадянського суспільства, що сприяє поліпшенню управління суспільством, існує як запобіжник відчуження населення від влади.

Згідно зі ст.133 Конституції України владно-просторовою основою організації влади є адміністративно-територіальні одиниці, систему яких складають Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони у містах, селища та села. Влада в адміністративних одиницях представлена місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Виконавча влада в особі місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування не є протилежними за своєю правовою природою системами влади, хоча питання співвідношення цих влад є не дуже простим. Основною метою та цінністю співіснування системи державної влади та місцевого самоврядування є ефективність управління. У зв'язку з цим виникає необхідність більш детального розгляду проблеми взаємовідносин органів місцевого самоврядування з органами

державної влади.

«Територіальна організація влади в Україні» є однією з дисциплін, що належить до тих, які створюють основну базу знань, необхідну для ефективної підготовки фахівців з менеджменту організацій, в галузі державного управління та місцевого самоврядування, державної служби, регіонального розвитку.

Підготовка фахівців в сфері державного управління має на меті дати слухачам теоретичні знання та виробити в них практичні навички опрацьовувати й обґрунтовувати конкретні пропозиції, які стосуються актуальних проблем державного управління та місцевого самоврядування, а також передбачає вивчення національних традицій територіальної організації влади, які ґрунтуються на вітчизняних та зарубіжних теоретичних розробках і практичних засадах функціонування даного інституту на сучасному етапі державотворення, позначеному проведенням адміністративної реформи.

«Територіальна організація влади в Україні» є нормативною частиною освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю «Державне управління». Її метою є поглиблення знань та набуття навичок з регіонального управління та місцевого самоврядування.

У зв'язку з цим, у програмі вивчення дисципліни «Територіальна організація влади в Україні» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня магістр міститься як теоретичний матеріал, так і специфіка застосування отриманих знань та навичок на практиці.

У ході вивчення даного предмету магістранти знайомляться з теоретико-методологічними засадами, об'єктом, предметом, метою та завданнями дисципліни, вивчають основи територіальної організації влади як складової системи державного управління. Всебічне опанування даної дисципліни дозволить слухачам **знати:**

- теоретичні основи та правове забезпечення територіальної організації влади в Україні;
- особливості територіального поділу та устрою України;

- вітчизняний і зарубіжний досвід територіального поділу та устрою;
- проблеми реформування територіальних основ публічної влади в Україні;
- історію розвитку місцевого самоврядування в Україні;
- правові засади здійснення місцевого самоврядування;
- сучасну систему місцевого самоврядування в Україні;
- місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування;
- матеріальну та фінансову основи місцевого самоврядування;
- повноваження посадових осіб та органів місцевого самоврядування;
- гарантії та відповідальність місцевого самоврядування;
- особливості організації влади на регіональному рівні;
- зарубіжний досвід територіальної організації влади на рівні регіонів;
- організаційну структуру державного управління;
- особливості організації виконавчої влади в Україні;
- сутність, організацію та функціонування публічної служби в Україні.

Отже, програма навчальної дисципліни «Територіальна організація влади в Україні» спрямована на те, щоб дати слухачам знання теоретичних основ дисципліни та застосування ними здобутих знань, умінь та навичок на практиці.

Дисципліна «Територіальна організація влади в Україні» викладатиметься з урахуванням найсучасніших інтерактивних методик.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ»

№п/п	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи дисципліни
1	Поняття «територіальна організація влади» як об'єкт наукового дослідження
2	Теоретико-методологічні засади дослідження сутності й особливостей територіальної організації влади
	Змістовий модуль 2. Територіальні основи публічної влади в Україні
3	Державна територія та її структура. Територіальний поділ України.
4	Територіальний устрій України
5	Вітчизняний і зарубіжний досвід територіального поділу та устрою
6	Територіальний процес в Україні. Проблеми реформування територіальних основ публічної влади в Україні.
	Змістовий модуль 3. Організаційно-правові засади функціонування місцевого самоврядування
7	Історичний розвиток місцевого самоврядування в Україні
8	Правові засади здійснення місцевого самоврядування
9	Сучасна система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада в системі місцевого самоврядування.
10	Матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування
11	Повноваження посадових осіб та органів місцевого самоврядування. Гарантії та відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування.
12	Особливості управління містом
	Змістовий модуль 4. Особливості організації влади на регіональному та загальнодержавному рівнях
13	Територіальні основи регіонального управління
14	Зарубіжний досвід у сфері територіальної організації влади та формування

	регіональної політики
15	Організаційна структура державного управління
16	Організація виконавчої влади в Україні. Публічна служба в Україні: організація та функціонування
Разом годин: 90	

Зміст дисципліни

«Територіальна організація влади в Україні»

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи дисципліни

Тема 1. Поняття «територіальна організація влади» як об'єкт наукового дослідження

Основні етапи розвитку суспільно-політичної думки з досліджуваної проблеми. Особливості української адміністративно-територіальної думки XVIII – XX ст. Сучасна українська адміністративно-територіальна думка. Огляд літератури та стан наукової розробки теми дослідження. Стан проблеми та вибір напрямів дослідження.

Література [4; 6; 10; 11; 13; 15; 25]

Тема 2. Теоретико-методологічні засади дослідження сутності й особливостей територіальної організації влади

Обґрунтування методології та методики дослідження адміністративно-територіальної трансформації. Проблеми адекватного понятійно-термінологічного апарату територіальної організації влади. Територіальна організація як основа формування системи публічної адміністрації. Характеристика рівнів адміністративно-територіального устрою. Класифікація принципів територіальної організації влади. Концептуалізація поняття «трансформація територіальної організації влади».

Література [4; 6; 10; 11; 13; 15; 25]

Змістовий модуль 2. Територіальні основи публічної влади в Україні

Тема 3. Державна територія та її структура. Територіальний поділ України.

Територія держави, її конституційне та міжнародно-правове регулювання. Структура державної території. Міжнародна територія. Територія зі змішаним правовим режимом. Поняття та режим державного кордону. Взаємовідносини України з іншими державами в територіальних питаннях. Процес формування державної території України. Поняття територіального поділу. Основні елементи адміністративно-територіального поділу України. Політико-територіальний поділ України. Спеціалізовані територіальні одиниці.

Література [3; 12; 14; 15; 20; 24]

Тема 4. Територіальний устрій України

Поняття та форми територіального устрою. Конституційно-правові засади територіального устрою України. Основні характеристики статусу територіальних одиниць. Територіальний устрій України. Унітарна держава та її основні ознаки. Централізований та децентралізований територіальний устрій держави.

Література [3; 12; 14; 15; 20; 24]

Тема 5. Вітчизняний і зарубіжний досвід територіального поділу та устрою

Територіальний поділ та устрій в Україні за часів Давньоруської держави. Адміністративно-територіальний поділ України в Литовсько-польську добу. Полково-сотенний устрій Козацької України. Адміністративно-територіальний поділ України в складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій. Проекти майбутнього адміністративно-територіального поділу України під час революційних подій 1917-1920 рр. Адміністративно-територіальний устрій Української РСР. Формування сучасного адміністративно-територіального поділу України. Територіальна організація влади унітарних держав. Адміністративно-територіальний устрій федеративних держав. Територіальна організація влади в країнах Європейського Союзу.

Література [3; 11; 12; 14; 15; 20; 24]

Тема 6. Територіальний процес в Україні. Проблеми реформування територіальних основ публічної влади в Україні.

Порядок вирішення питань територіального поділу України. Порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою. Порядок вирішення питань державної території та кордонів України. Основні недоліки територіального поділу та устрою України. Концепції реформування територіального поділу та устрою та їх SWOT-аналіз. Механізми та технології проведення територіальної реформи. Досвід постсоціалістичних і пострадянських країн щодо реформування територіального поділу та устрою.

Література [3; 12; 14; 15; 20; 24]

Змістовий модуль 3. Організаційно-правові засади функціонування місцевого самоврядування

Тема 7. Історичний розвиток місцевого самоврядування в Україні

Витоки місцевого самоврядування в Україні. Зародження елементів місцевого самоврядування в Україні в епоху Київської Русі. Розвиток місцевого самоврядування в Україні в Галицько-Волинському князівстві. Місцеве самоврядування в Україні в Литовсько-Польську добу. Місцеве самоврядування в Українській козацькій державі (друга половина XVII - XVIII ст.). Самоврядування Запорозької Січі. Ліквідація царизмом місцевого самоврядування в Україні та запровадження загальноімперських органів влади та управління на території Лівобережної та Правобережної України. Розвиток місцевого самоврядування в Західній Україні наприкінці XVIII – на початку XX ст. Вплив земської реформи на розвиток місцевого самоврядування в Наддніпрянській Україні. Реформа міського самоврядування в Російській імперії. Місцеве самоврядування в Україні в період національної революції 1917-1920 рр. Місцеве самоврядування в Західній Україні в міжвоєнний період.

Самоврядування в Україні в радянську добу. Становлення та розвиток місцевого самоврядування в сучасній Україні.

Література [3; 5; 7-10; 11; 15; 17; 20-23]

Тема 8. Правові засади здійснення місцевого самоврядування

Участь населення у формуванні органів місцевого самоврядування. Норми, в яких закріплені правові гарантії місцевого самоврядування. Форми прямої демократії. Право на проведення місцевих референдумів. Інститути локальної демократії в системі місцевого самоврядування в Україні. Територіальне громадське самоврядування. Нормативно-правове забезпечення функціонування інституту місцевого самоврядування в Україні.

Література [3; 5; 7-10; 15; 17; 20-23]

Тема 9. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада в системі місцевого самоврядування.

Структура місцевого самоврядування в Україні. Сільська, селищна, міські ради. Сільський, селищний, міський голови. Виконавчі органи місцевого самоврядування. Повноваження районних і обласних рад та їх виконавчих органів. Сутність територіальної громади та її місце в системі місцевого самоврядування. Ознаки територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування. Види територіальних громад в Україні. Функції та повноваження територіальних громад. Участь територіальних громад у місцевому самоврядуванні. Форми діяльності територіальних громад.

Література [3; 5; 7-10; 15; 17-23]

Тема 10. Матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування

Роль комунальних підприємств, установ та організацій в соціально-економічному розвитку населених пунктів. Комунальна (муніципальна) власність та її складові. Особливості управління фінансово-економічними ресурсами міст. Сутність і роль місцевих (муніципальних) фінансів в економічному і соціальному розвитку населених

пунктів. Функції місцевих фінансів. Особливості формування доходів та видатків місцевих (муніципальних) бюджетів. Сутність та види міжбюджетних відносин. Міжбюджетні трансферти. Касове виконання місцевих бюджетів.

Література [3; 5; 7-10; 15; 17; 20-23; 29]

Тема 11. Повноваження посадових осіб та органів місцевого самоврядування. Гарантії та відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Завдання, компетенція, повноваження та функції органів місцевого самоврядування. Зміст компетенції і повноважень місцевого самоврядування в Конституції та законах України. Повноваження та функції територіальних громад. Компетенція та функції місцевих рад. Повноваження виконавчих органів місцевих рад. Завдання та повноваження органів самоорганізації населення. Повноваження районних та обласних рад. Гарантії місцевого самоврядування. Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування. Сутність відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Література [3; 5; 7-10; 15; 17; 20-23]

Тема 12. Особливості управління містом

Місто — складна соціально-економічна система. Нормативно-правове забезпечення управління та розвитку міста. Європейська Хартія міст. Особливості здійснення місцевого самоврядування в м. Києві. Управління власністю та розвиток міського господарства. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері управління комунальною власністю. Форми та методи управління комунальною власністю. Стратегія соціально-економічного розвитку міст. Зарубіжний досвід організації міського самоврядування.

Література [1; 5; 7; 9; 10; 12; 16; 28]

Змістовий модуль 4. Особливості організації влади на регіональному та

загальнодержавному рівнях

Тема 13. Територіальні основи регіонального управління

Адміністративно-територіальні одиниці — елементи адміністративно-територіального поділу держави. Проблеми адміністративно-територіального поділу й устрою держави та шляхи їх вирішення. Сутність та структурування адміністративно-територіального устрою України. Теоретичні засади регіонального управління. Сутність регіону з позицій економічного аналізу. Регіон як цілісна економічна система. Поняття та зміст регіонального управління. Організаційно-правові засади регіонального управління та регіональної політики. Централізація та децентралізація державного управління регіоном. Реформування системи територіальної організації влади в контексті адміністративної реформи в Україні. Концепція регіональної політики в Україні.

Література [2; 4; 6; 10; 13; 15; 20; 24-27]

Тема 14. Зарубіжний досвід у сфері територіальної організації влади та формування регіональної політики

Моделі місцевого управління в зарубіжних країнах. Особливості територіальної організації влади та регіональної політики в зарубіжних країнах. Організація регіонального управління в США. Регіональне управління у Франції. Регіональне управління у Великій Британії. Особливості організації регіонального управління в Німеччині. Система регіонального управління в Італії. Регіональне управління в Іспанії. Регіональна організація влади в Польщі. Особливості регіональної політики та регіонального управління в країнах СНД.

Література [2; 4; 6; 10; 11; 13; 15; 20; 24-27]

Тема 15. Організаційна структура державного управління

Сутність поняття організації. Характеристика організаційної структури державного управління. Форми та основні види державного управління. Основні види політичного режиму. Система органів державної влади в Україні. Президент України: статус, повноваження. Форми діяльності Президента України. Верховна Рада України: статус та завдання. Повноваження та діяльність Верховної Ради

України. Правовий статус народного депутата України. Організаційно-правові засади діяльності уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Організація роботи Рахункової палати. Структура судової системи України. Верховний Суд України. Конституційний Суд України. Спеціалізовані суди. Генеральна прокуратура України. Вища рада Юстиції.

Література [2-4; 8; 10; 20; 24-26; 30]

Тема 16. Організація виконавчої влади в Україні. Публічна служба в Україні: організація та функціонування

Система органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України в системі органів виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади в системі органів державного управління. Територіальні органи Центральних органів виконавчої влади, урядові органи державного управління. Місцеві державні адміністрації. Службова та посадова особи. Особливості служби в органах місцевого самоврядування. Правовий статус посадової особи місцевого самоврядування. Правовий статус державного службовця. Класифікація посад та рангів у державній службі. Типи посад в органах державного управління. Порядок проходження державної служби.

Література [2-4; 8; 10; 20; 24-26; 30]

ВКАЗІВКИ ДО З ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ

Підготовка студентами рефератів передбачає розвиток навичок самостійного пошуку необхідної інформації, опрацювання та осмислення теоретичного і практичного матеріалу. Вибір теми – довільний.

Реферат виконується на скріплених аркушах паперу формату А4. На титульній сторінці вказуються: назва дисципліни («Територіальна організація влади в Україні»); прізвище, ім'я, по батькові студента, номер групи. Реферат має містити план і список літератури та повинен складатися зі вступу, кількох розділів та висновків. На останній сторінці ставиться дата виконання роботи та підпис

студента.

У ході підготовки реферату студент має використовувати вітчизняні та іноземні інформаційні матеріали, самостійно проводити пошук документальної та фактографічної інформації, здійснювати систематизацію та узагальнення даних, виявляти ключові моменти, використовувати електронну пошту та телеконференції, застосовуючи методи пошуку в мережі Інтернет. У випадку необхідності слід проводити реферування документів, формуючи власні погляди на явища, події та процеси, базуючись на знанні граматичних форм.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Поняття «територіальна організація влади як об'єкт наукового дослідження».
2. Теоретико-методологічні засади дослідження сутності й особливостей територіальної організації влади.
3. Територіальні основи публічної влади в Україні.
4. Державна територія та її структура.
5. Територіальний поділ України.
6. Проблеми реформування територіальних основ публічної влади в Україні.
7. Організаційно-правові засади функціонування місцевого самоврядування.
8. Історичний розвиток місцевого самоврядування в Україні.
9. Правові засади здійснення місцевого самоврядування.
10. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні.
11. Організація самоврядування в Україні на районному та обласному рівнях.
12. Територіальна громада в системі місцевого самоврядування.
13. Матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування.
14. Повноваження посадових осіб та органів місцевого самоврядування.
15. Гарантії та відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування.
16. Служба в органах місцевого самоврядування.
17. Особливості управління містом.

18. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку міст.
19. Особливості організації влади на регіональному та загальнодержавному рівнях.
20. Територіальні основи регіонального управління.
21. Структура районних державних адміністрацій.
22. Організація роботи обласних державних адміністрацій.
23. Зарубіжний досвід у сфері територіальної організації влади та формування регіональної політики.
24. Територіальна організація влади в США.
25. Державне регіональне управління в країнах ЄС.
26. Організаційна структура державного управління.
27. Організація виконавчої влади в Україні.
28. Публічна служба в Україні: організація та функціонування.
29. Державна служба в Україні.
30. Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування: порівняльна характеристика.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте сутність та зміст поняття «територіальна організація влади».
2. Охарактеризуйте основні етапи розвитку суспільно-політичної думки з досліджуваної проблеми.
3. Чи є територіальна організація основою формування системи публічної влади?
4. У чому полягають проблеми співвідношення державного й територіального устрою?
5. Розкрийте сутність та зміст поняття “територіальний поділ”.
6. Покажіть адміністративно-територіальний поділ України.
7. Чи можлива держава без суверенітету?
8. Чи достатніми гарантіями володіє Україна щодо цілісності та недоторканості

державних кордонів?

9. Якою є кількість міст обласного значення на території Херсонської області?
10. Яке співвідношення між категоріями “територіальний поділ” та “територіальний устрій”?
11. Чи є Україна унітарною державою за типом адміністративно-територіального устрою?
12. Які види публічної влади представлені на рівні області?
13. Які види публічної влади представлені на рівні району?
14. Висвітліть адміністративно-територіальний устрій України в Литовсько-польську добу?
15. У чому полягали головні особливості полково-сотенного адміністративно-територіального устрою України в добу Гетьманщини?
16. Яким був адміністративно-територіальний устрій України в складі Російської імперії?
17. Чи варто було б закріпити в Україні перелік областей?
18. Чи можлива Федеративна республіка Україна?
19. Чи може Україна вступити до ЄС без процедури референдуму?
20. Чи потрібна Україні територіальна реформа?
21. Назвіть декілька концептуальних документів та їх розробників, що визначають перспективи реформування адміністративно-територіального устрою в Україні.
22. Розкрийте роль віче в організації місцевого самоврядування в добу Київської Русі.
23. У чому полягала роль магдебурзького права в розвитку місцевого самоврядування в Україні в Литовсько-польську та Козацьку добу?
24. Розкрийте сутність земської та міської реформ в Україні?
25. Висвітліть характерні особливості розвитку місцевого самоврядування в Україні в період революції 1917-1920 рр.
26. Назвіть основні форми прямого волевиявлення громадян.
27. Які органи влади уповноважені надавати право на проведення місцевих

референдумів?

28. Проаналізуйте значення Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”.

29. Розкрийте структуру місцевого самоврядування.

30. Чи формує Київрада власний виконавчий орган?

31. Дайте визначення поняття «територіальна громада».

32. Яким чином територіальна громада впливає на організацію роботи органів місцевого самоврядування?

33. Розкрийте функції муніципальних фінансів.

34. Які ви знаєте основні доходи муніципальних бюджетів?

35. Назвіть основні видатки муніципальних бюджетів.

36. Що таке міжбюджетні відносини?

37. Розкрийте структуру компетенції місцевого самоврядування.

38. Яким чином компетенція місцевого самоврядування розглядається в Європейській Хартії місцевого самоврядування?

39. Що є підставами відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою?

40. Чому залишаються неврегульованими питання щодо відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування за виконання делегованих їм окремих повноважень органів виконавчої влади?

41. Розкрийте сутність поняття “управління містом”.

42. Яким чином здійснюється управління міським господарським комплексом?

43. Дайте класифікацію міст.

44. Висвітліть характерні особливості стратегічного планування соціально-економічного розвитку міст.

45. Розкрийте сутність поняття регіональне управління.

46. Охарактеризуйте територіальні основи регіонального управління.

47. Розкрийте сутність регіону з позицій економічного аналізу.

48. Дайте класифікацію регіональних систем.

49. У чому полягає зміст концепції регіональної політики в Україні?
50. Покажіть світові моделі місцевого управління.
51. Висвітліть характерні особливості регіонального управління в США.
52. Яким чином здійснюється регіональне управління у Франції?
53. Розкрийте сутність державного управління.
54. Виділіть головні ознаки державного управління.
55. У чому полягає контрольна діяльність Президента України?
56. Розкрийте структуру судової системи України.
57. Які повноваження має Верховна Рада України?
58. Окресліть систему органів виконавчої влади в Україні.
59. Які Ви знаєте типи посад в державному управлінні?
60. Розкрийте правовий статус державного службовця.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Бабаєв В. М.* Управління великим містом: теоретичні і прикладні аспекти: монографія / В. М. Бабаєв; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х.: ХНАМГ, 2010. - 306 с.
2. *Крегул І. Ю.* Правове забезпечення державного управління: Навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / І. Ю. Крегул. - К.: КНЕУ, 2005. - 208 с.
3. *Журавський В. С.* Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Журавський, В. О. Серьогін, Н. Ярмиш. – К.: Концерн «Видавничий Дім "Ін Юре"», 2003. – 672 с.
4. *Іжа М. М.* Організаційно-правові засади державного управління: навч. посіб. / М. М. Іжа, Т. І. Пахомова, Я. О. Різникова; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр., Каф. держ. упр. і місц. самоврядування. - О.: ОРІДУ НАДУ, 2008. - 310 с.
5. *Закон України* «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // ВВР України, 1997, Ст.170.

6. Закон України “Про місцеві державні адміністрації” від 09.04.1999 №586-IV // ВВР України. - 1999. - №20-21. - Ст.190.

7. Ключниченко Є. Є. Управління містом: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Є. Є. Ключниченко; Київський національний ун-т будівництва і архітектури. - К.: КНУБА, 2003. - 260 с.

8. Конституція України: прийнята 28 червня 1996 р. Закон від 28.06. 1996 №254-к /97-ВР // ВВР України, 1996, №30, Ст.142.

9. Кравченко В. В. Муніципальне право України. Навч. посіб. / В. В. Кравченко, М. В. Пітцик. – К.: Атіка, 2003. – 672 с.

10. Лазор О. Д. Територіальна організація влади в Україні: навч. посіб. / О. Д. Лазор [та ін.]; Львівський регіональний ін-т держ. управління Національної академії держ. управління при Президентові України. - К.: Дакор, 2007. - 576 с.

11. Малиновський В. Я. Територіальна організація влади в Україні: концептуальні засади трансформації: монографія / В. Я. Малиновський. – Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, 2010. – 451 с.

12. Наконечний В. В. Управління містом: теоретико-методологічний вимір: монографія / В. В. Наконечний; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. - Х.: [б. в.], 2012. - 263 с.

13. Регіональне управління: підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Каф. регіон. упр., місц. самоврядування та упр. містом; [авт.-упоряд.: Ю. В. Ковбасюк та ін.]; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. - К.: НАДУ, 2014. - 513 с.

14. Саханенко С. Є. Територіальна організація влади в Україні: навч.-метод. посіб. / С. Є. Саханенко, М. П. Попов, О. І. Чебан; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон ін-т держ. упр. - О.: ОРІДУ НАДУ, 2011. - Ч. 1: Територіальні основи публічної влади в Україні. - 278 с.

15. Територіальна організація влади в Україні: статус і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування / уклад. О. М. Семьоркіна [та ін.]; ред. А. П. Заєць. - К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2002. - 928 с.

16. *Управління сучасним містом: підручник* / О. В. Берданова [та ін.]; ред. В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий; Національна академія держ. управління при Президентові України. - К.: НАДУ, 2008. - 632 с.

17. *Утвенко В. В. Теорія та історія місцевого самоврядування: Навч. посіб.* / В. В. Утвенко. - К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2015. - 234 с.

Додаткова

18. *Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: Монографія* / О. В. Батанов [За заг. ред. В. Ф. Погорілка]. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 512 с.

19. *Батанов О. В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні: монографія* / О. В. Батанов. – К.: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2001. – 260 с.

20. *Бедрій Р. Б. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні* / Р. Б. Бедрій, С. Я. Бурда. – Л.: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 124 с.

21. *Гошко А. Оцінка діяльності місцевих органів самоврядування: монографія* / А. Гошко. - К.: Видавництво УАДУ, 1998. - 154 с.

22. *Гошко А. Стратегія і тактика планування діяльності органів місцевого самоврядування* / А. Гошко. - К.: Видавництво УАДУ, 2000. - 180 с.

23. *Делія Ю. В. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики* / Ю. В. Делія. – Донецьк, 2004. – 280 с.

24. *Державне управління та державна служба: словник-довідник.* Укладач О. Ю. Оболенський. - К.: КНЕУ, 2005. - 480 с.

25. *Ківалов С. В. Адміністративне право України: навч. посіб.* / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Вид. 6-те, стер. - О.: Фенікс, 2012. - 399 с.

26. *Крупчан О. Д. Організація виконавчої влади в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07* / Крупчан Олександр Дмитрович; Нац. ун-т "Юрид. акад.

України ім. Ярослава Мудрого". - Х., 2013. - 40 с.

27. *Організація місцевої влади в Україні: сучасний стан та перспективи: матеріали соціол. опитування та рек. міжнар. наук.-практ. конф. "Проблеми реформування місцевого самоврядування України в контексті наближення до європейських стандартів"*, м. Харків, 28 жовтня 2009 р. / Координатор проектів ОБСЄ в Україні, НДІ держ. будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України; ред. кол. Ю. П. Битяк. - Х.: [НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України], 2009. - 29 с.
28. *Саханенко С. Є. Політичне управління містом в умовах самоврядування* / С. Є. Саханенко; Українська академія держ. управління при Президентові України. Одеський філіал. - О.: ОФ УАДУ, 2001. - 380 с.
29. *Утвенко В. В. Муніципальна соціально-економічна політика: навч. посіб.* / В. В. Утвенко. - К.: ДП "Вид. Дім "Персонал", 2011. - 140 с.
30. *Швець І. Ю. Правове забезпечення державного управління в Україні: навч. посіб.* / І. Ю. Швець, Ю. Ю., Швець. - Сімферополь: ДІАЙПІ, 2013. - 239 с.

МАУП